

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

קנאות פנחס

לפרשת פנחס (על פי שיעור של הרב יונתן גרוסמן)

1. במדבר כ"ה, א: "ויחל העם לזנות אל בנות מואב"
2. במדבר כ"ה, ג: "ויוצמד ישראל לבעל פעור"
3. במדבר כ"ה, ו: "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל"
4. במדבר כ"ה יב: "הנני נתן לו את בריתי שלום"
5. המשנה בסנהדרין ט, ו: "הגונב את הקסוה (=כלי שרת, כלי מקדש), והמקלל בקוסם (=מקלל את ה' בשם ע"ז), והבועל ארמית (=גויה), קנאין פוגעין בו".
6. הרב עובדיה מברטנורא: קנאים פוגעים בו - המקנאים קנאתו של מקום היו הורגים אותו. והוא שתהיה הנכרית בת נכרית, ובשעת מעשה, ובפני עשרה מישראל. ואם חסר אחד מן התנאים הללו אסור להרגו. אבל ענשו מפורש על פי נביא: 'יכרת ה' לאיש אשר יעשנה' (מלא' ב: יב). ומלקין אותו ארבע מלקיות מדברי סופרים: משום נדה, משום שפחה, משום נכרית, משום זונה.
7. ירושלמי סנהדרין ט, ז; כז, ע"ב: "ראה את המעשה ונזכר להלכה, הבועל ארמית הקנאים פוגעין בהן"
8. בבלי סנהדרין פב, ע"א-ע"ב: "כך לימדתני בודתך מהר סיני: הבועל את הנכרית קנאין פוגעין בו"
9. "הבא לימלך - אין מורין לו. ולא עוד, אלא שאם פירש זמרי והרגו פינחס - נהרג עליו. נהפך זמרי והרגו לפינחס - אין נהרג עליו, שהרי רודף הוא"
9. שמות ו' כה: "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס".
10. שמות כ"ד י"ז: "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל"
11. במדבר כ"ג, כא-כג: "ה' א-לוהיו עמו ותרועת מלך בו: א-ל מוציאם ממצרים, פְּתוּעַפְתַּת רָאֵם לו: כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, פְּעַת יֹאמֵר ליעקב ולישראל מה פְּעַל א-ל".
12. שמות ל"ב ו': "ויקומו לצחק"
13. במדבר כ"ה, א: "ויחל העם לזנות אל בנות מואב"
14. שמות ל"ב ו': "ויעלו עולות ויגישו שלמים, וישב העם לאכול ושתו"
15. במדבר כ"ה, ב: "ותקראן לעם לזבחי אלהיהן, ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן"
16. שמות ל"ב י': "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם"
17. שמות כ"ה ב: "ויחר אף ה' בישראל"
18. שמות ל"ב לה: "ויגף ה' את העם"
19. במדבר כ"ה ט: "ויהיו המתים במגפה"

20. במדבר כ"ה, ה: **"הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור"**
21. שמות ל"ב כז: **"והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו"**
22. שמות ל"ב ל: **"אולי אכפרה בעד חטאתכם"**
23. שמות כ"ה יג: **"ויכפר על בני ישראל"**
24. שמות ל"ב כט: **"מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו, ולתת עליכם היום ברכה"**
25. רש"י (על שמות ל"ב כט): **"אתם ההורגים אותם, בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום"**
26. במדבר כ"ה יג: **"והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, תחת אשר קנא לא-לוהיו ויכפר על בני ישראל"**
27. סנהדרין פ"ב ע"א: **"וכתיב 'וירא פינחס בן אלעזר' - מה ראה? אמר רב: ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו: 'אחי אבי אבא, לא כך לימדתני ברדתך מהר סיני, הבועל את כותית - קנאין פוגעין בו!'"**
28. רש"י על במדבר כ"ה ו: **"והמה בָּכִים - נתעלמה ממנו [ממשה] הלכה, געו כולם בבכייה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר 'ויטחן עד אשר דק', וכאן רפו ידיו"**
29. הזוהר לפרשת אחרי מות, בעניין מיתת נדב ואביהוא: **"לא כשאר בני עלמא, אף על גב דלא אנסיבו, דהא אלין לא מיתו אלא מיתת גרמיהון, אבל מיתת נפשהון לא מיתו. מנא לן? דכתיב: 'לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה, ותלד לו את פנחס, אלה ראשי אבות הלויים למשפחותם', 'אלה' - והא פנחס בלחודויה הוה, וכתיב 'ראשי אבות הלויים'? בגין כך, מיתת גרמיהון מיתו, מיתת נפשהון לא מיתו... ובגין כך כתיב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן'."**
- תרגום: לא מתו (נדב ואביהוא) כשאר בני העולם, אע"פ שלא נשאו אישה, כי אלו לא מתו אלא מיתת גופם, אבל מיתת נפשם לא מתו. מניין? שכתוב: 'לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה, ותלד לו את פנחס, אלה ראשי אבות הלויים למשפחותם', והרי פנחס לבדו היה, וכתיב 'ראשי אבות הלויים'! מכאן, שנדב ואביהוא - מיתת גופם מתו, מיתת נפשם לא מתו... ובשל כך כתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן'."
30. זוהר (ח"ג, נו ע"ב): **"מה להלן אש זרה, אף כאן אישה זרה"**
31. ויקרא ט' ו: **"זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'"**
32. ויקרא י' כג-כד: **"וירא כבוד ה' אל כל העם: ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים, וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם"**
33. ויקרא ט' ה: **"יקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'"**
34. במדבר כ"ה ו: **"והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל, והמה בָּכִים פתח אהל מועד"**
35. ויקרא י' ג: **"בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד"**
36. ויקרא י' א: **"ויקריבו לפני ה' אש זרה"**
37. במדבר כ"ה ו: **"ויקרב אל אחיו את המדינית"**
38. ויקרא י' א: **"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא"**
39. במדבר כ"ה ז: **"וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן"**
40. ויקרא י' א: **"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו"**
41. במדבר כ"ה ז: **"ויקח רמח בידו"**
42. שמות-רבה ל"ג, ה: **"ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה - שהיה מקיש דברים כנגדו (זמרי כנגד משה). אמר לו: משה - זו אסורה או מותרת? אמר לו: אסורה היא לך. אמר לו זמרי: אתה הוא הנאמן של תורה שהקב"ה מתגאה בך ואומר 'לא כן עבדי משה', שאתה אומר אסורה זו?! אף אשתך שנטלת - אסורה היא לך. זו מדינית - וזו מדינית; זו גדולה בת אבות - ואשתך בת כומר."**
43. הראי"ה קוק (שמועות ראייה, פר' פינחס - עמ' 23): **פעולת הקנאות 'הבועל ארמית קנאים פוגעים בו' היא הלכה ואין מורין כן. אין היא יכולה להתבצע אלא בכוונה שלמה, טהורה ונקיה מכל פניה אישית. הכרח שלא יהיה מעורב בה כל ניצוץ של רציחה, שהרי היא נעשית שלא על פי בית דין השוקל דיני נפשות, שלא ע"פ עדים, ורק בשעת מעשה, וכל כולה רק במטרה לבער את הרע לשם שמים. רק בתנאים אלה נהפך**

המעשה האסור, המטמא, למעשה מותר, למעשה קדוש. השבטים שביזו את פינחס חשדו שאין הוא נקי מפניות פרטיות, שאין הוא ראוי לדרגה של 'הלכה ואין מורין כן'. סבורים היו שייחוסו המשפחתי מצד אמו, זו שאביה פיטם עגלים לעבודה זרה, אינו מאפשר קנאות טהורה, זו הנזקקת לכוונה שלמה ואמיתית. מורשת אבות כזו עשויה להפריע למעשה כל כך מורכב, הכרוך באיזון דק מן הדק, של דחיית לאו של "לא תרצח", של איסור כל כך חמור, שאמור להפך לקדושה כל כך נאצלת.

44. בבלי זבחים קא, ע"ב:

"לא נתכהן פינחס ... עד ששם שלום בין השבטים, שנאמר: (יה' כב:ל) 'וישמע פינחס הכהן'"

45. הרב שאול ישראלי, "קנאים פוגעים", עמוד הימיני (עמ' קנד-קסב):

העבירה מצד עצמה איננה מחייבת, לא חובת מיתת בית דין לאחריה, ואף לא תגובה בשעת מעשה. ולא באה ההלכה אלא לומר שאלה יחידי סגולה שקנאת ה' בלבם והם מרגישים בכל גודל התיעוב שבמעשה זה ... אין עליהם חובה לעשות מאמץ נפשי להתגבר על רגשותיהם, אלא הרשות בידם לתת חופש לרגשותיהם ולפגוע בבוועל עושה התועבה

46. הרב יעקב משה חרל"פ (מי מרום- במדבר, חלק יא, עמ' קסז):

עצם הדין שהבוועל ארמית חייב מיתה אינו אלא בזמן שיש קנאים. שאלה מתוך הרגשתם בקדושת ישראל ורוממותם, באים לגלות את הקדושה הזאת, ומתוך זה מתחייב הלה מיתה. אבל כאשר אין קנאים, ואין כאלו המתעוררים על עומק קדושתם של ישראל, באמת אין הלה חייב מיתה. חיוב המיתה מכח הקנאי הוא בא, ולא מצד הבועל. ובזה מובן ... כיצד היה מותר לו (=לזמרי) להרוג את פינחס, עד שאפילו לא יתחייב על כך. אבל לדברינו שחיוב המיתה בא דווקא כאשר הקנאים פוגעים בו ולא קודם לכן, נמצא שלפני שנהרג זמרי, לא היה הוא באמת חייב מיתה.